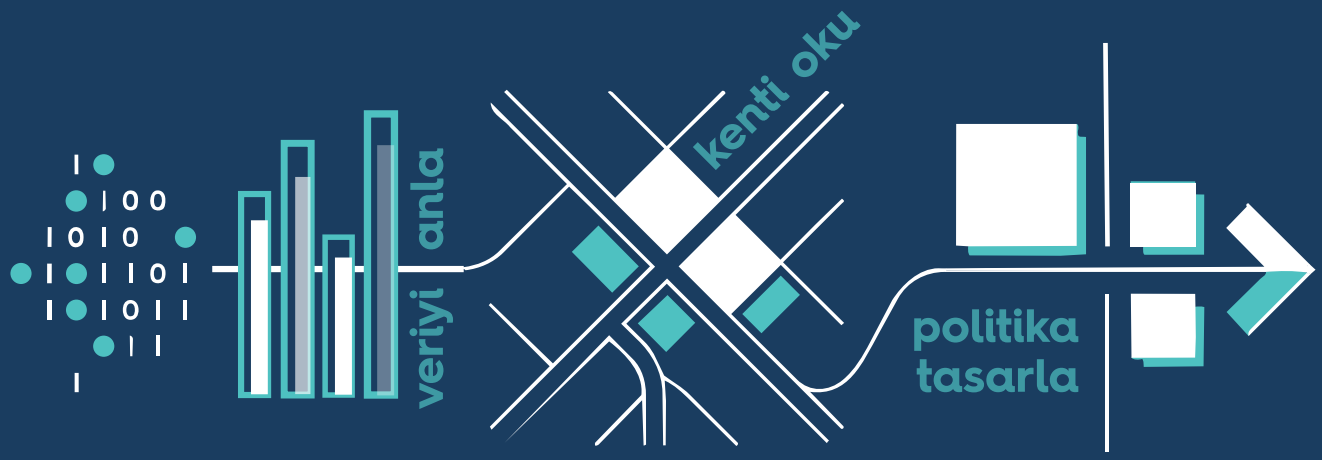
İPA x FNF x İHA

Yaz Akademisi Programı

RAPORU

24-28 Ağustos 2026

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İstanbul Planlama Ajansı

FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION For Freedom. Türkiye

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

Giriş 01

Metodoloji 02

1. Gün: Kenti Okumak: Veri, Mekan ve Planlama 03

Kent Çalışmaları 04

Veriden Politikaya: İstanbul Nasıl Okunur? 05

Atölye: Eksik Veri Avına Çık, İlçenin Hikayesini Yaz 07

2. Gün: Veriyi Üretmek ve Politikaya Dönüştürmek 09

Türkiye'de Sosyal Veri Nasıl Üretiliyor? 10

Yerel Yönetimler Sosyal Politikayı Nasıl Üretir? 11

Atölye: İyi Bir Politika Önerisi Nasıl Yazılır? 13

Atölye: Sorundan Politikaya 14

3. Gün: Araştırmadan Sahaya 15

Kent Gündemi Raporları Nasıl Hazırlanıyor? 16

Sahada Kenti Okumak 17

Saha Çalışmalarının Başlaması 19

4. Gün: Sahayı Stratejiyle Buluşturmak 21

Yerel Yönetimlerde Stratejik Politika Uygulamaları 22

Atölye: Veri ve Sahayı Birlikte Okumak 23

5. Gün: Mahalleden Politika Önerisine 25

Grup 1 - Şenlikköy: Yaya Güvenliği, Trafik ve Mahalle-AVM İlişkisi 26

Grup 2 - Yeşilköy: Kamusal Alan, Kent Hakkı ve Sosyal Yaşam 27

Grup 3 - Kanarya: Sosyal Politika, Erişilebilirlik ve Çocuk Odaklı Önceliklendirme 28

Grup 4 - Cennet Mahallesi: Kentsel Dönüşüm Baskısı ve Üçüncü Mekanlar 29

Ortak Değerlendirme 31

Sonuçlar 33

Biz Kimiz? 35

Bu programın hayata geçirilmesinde emeği geçen
İnsan Hakları Akademisi (İHA),
İstanbul Planlama Ajansı (İPA)
ve Friedrich Naumann Vakfı'na (FNF),
programın hazırlanması ve gerçekleştirilmesine
sundukları katkılar için teşekkür ederiz.

Aynı zamanda, Yaz Akademisi'nin hazırlık ve
uygulama sürecinde emeği geçen ekip üyelerimiz
Ayça Tabak, Ece Doğa Ayan, Elif Güney Menderes,
Elif Yıldız Kızılca, Melek Özmüş, Sudenaz Aydoğdu ve
Yiğit Göktuğ Torun'a katkıları için teşekkür ederiz.

Etkinlik boyunca bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaşan,
farklı bakış açılarıyla tartışmaları zenginleştiren ve
katılımcılar arasındaki diyaloğun gelişmesine
katkı sağlayan eğitmenlerimize değerli katkıları için
ayrıca teşekkür ederiz.

Son olarak, zamanlarını ve deneyimlerini paylaşarak
ortak sorunlar üzerine düşünmeye ve birlikte çözüm
üretmeye katkı sunan tüm katılımcılarımıza
içtenlikle teşekkür ederiz. Katılımcılarımızın aktif katkısı,
merakı ve diyaloğa açıklığı,
etkinliğin en önemli bileşenlerinden biri olmuştur.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ | İstanbul Planlama Ajansı | FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION For Freedom. Türkiye | İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

Giriş

İstanbul Planlama Ajansı (İPA), İnsan Hakları Akademisi (İHA) ve Friedrich Naumann Vakfı (FNF) iş birliğiyle düzenlenen Yaz Akademisi, katılımcıları İstanbul'u veri, saha ve politika arasındaki ilişki üzerinden düşünmeye davet etti. 24–28 Ağustos 2026 tarihleri arasında beş gün süren program, kent çalışmalarının tarihsel ve kuramsal arka planından sosyal veri üretimine, saha araştırmasından stratejik planlamaya ve mahalle ölçeğinde politika geliştirmeye uzanan bütünlüklü bir öğrenme süreci olarak kurgulandı.

Programın temel yaklaşımı, kente ilişkin sorunları yalnızca sayısal göstergeler üzerinden tanımlamak yerine, verinin nasıl üretildiğini, kimi temsil ettiğini ve neleri görünmez bırakabileceğini sorgulamak üzerine kuruldu. Katılımcılar, bir yandan yerel yönetimlerde kullanılan veri ve planlama araçlarını tanırken diğer yandan saha gözlemleri aracılığıyla bu araçların gündelik yaşamla nasıl kesiştiğini değerlendirme fırsatı buldu. Böylece veri, saha ve politika arasındaki ilişki program boyunca birbirini tamamlayan aşamalar olarak ele alındı.

Yaz Akademisi'nin ayırt edici yönlerinden biri, bilgi aktarımını uygulamayla bir araya getiren yapısı oldu. İlk iki gün kuramsal çerçeve, veri okuryazarlığı ve politika geliştirme süreçleri üzerinde duruldu. Üçüncü gün araştırma tasarımı ve saha etiği tartışılarak saha çalışmalarına başlandı. Dördüncü gün saha çalışmaları stratejik planlama ve bütçe perspektifiyle birlikte değerlendirilerek grupların politika önerilerini geliştirmelerine odaklanıldı. Programın son gününde ise gruplar, saha çalışmaları ve program boyunca edindikleri bilgi ve deneyimlerden hareketle seçtikleri mahallelere yönelik geliştirdikleri politika önerilerini sundu. Sunumlar jüri tarafından değerlendirilerek her gruba çalışmalarının güçlü yönleri ve geliştirilebilecek alanlarına ilişkin geri bildirimler iletildi.

Metodoloji

Yaz Akademisi, veri okuryazarlığı, saha araştırması ve politika geliştirme süreçlerini birbirine bağlayan uygulamalı bir öğrenme yaklaşımıyla tasarlandı. Program boyunca kuramsal bilgi ile uygulama arasında bağ kurulması ve katılımcıların edindikleri bilgi ve yöntemleri aşamalı olarak kendi çalışmalarına aktarmaları hedeflendi. Uzman sunumları, katılımcı tartışmaları, veri okuma egzersizleri, politika tasarım atölyeleri, saha gözlemleri ve grup sunumları bu yaklaşım doğrultusunda birbirini tamamlayan yöntemler olarak kurgulandı.

Programın ilk gününde katılımcılara bazı göstergeleri özellikle eksik bırakılmış kurgusal bir ilçe verisi sunuldu. Gruplardan mevcut verilerin ilçeye ilişkin nasıl bir hikâye anlattığını yorumlamaları, çelişkileri tespit etmeleri, eksik verileri belirlemeleri ve tek bir ek veri talep edebilseler hangi veriyi isteyeceklerini tartışmaları istendi. Bu egzersiz, eksik veriyle yapılan hızlı çıkarımların politika üretiminde nasıl yanıltıcı olabileceğini ortaya koydu.

Sonraki günlerde veri üretim yöntemleri, araştırmanın hedef kitlesi ve temsiliyet, yerel sosyal politika, iyi bir politika önerisinin bileşenleri, araştırma raporlarının sınırlandırılması, etnografik gözlem ve saha etiği ele alındı. Katılımcılar daha sonra mahallelerde gözlem yaptı; toplumsal cinsiyet, engellilik ve göç gibi kesişen boyutları farklı temalar altında değerlendirmeleri teşvik edildi.

Saha çalışmalarında araştırmacının konumunun ve gözlem zamanının üretilen bilgi üzerindeki etkisi özellikle vurgulandı. Bir mahallede birkaç saat içinde görülmeyen bir unsurun yok kabul edilemeyeceği, gözlem notlarında betimleme ile yorumun ayrıştırılması ve araştırmacının kimliği ile araştırma amacının şeffaf biçimde aktarılması gerektiği üzerinde duruldu. Son gün, program boyunca ele alınan veri, saha ve politika geliştirme süreçleri bir araya getirilerek mahalle ölçeğinde politika önerileri geliştirildi.

1. GÜN

Kenti Okumak: Veri, Mekân ve Planlama

Kent Çalışmaları

Prof. Dr. Yıldırım Şentürk MSGSÜ

Yaz Akademisi'nin ilk oturumu, kent çalışmalarında zaman içinde öne çıkan kavramların ve araştırma yöntemlerinin dönüşümüne odaklandı. **Prof. Dr. Yıldırım Şentürk,** hanehalkı anketlerinden ve gecekondu araştırmalarından mekansal analizlere, küreselleşme tartışmalarından dünya kenti yaklaşımına uzanan bir çerçeve sundu.

Oturumda özellikle "çok veri" ile "iyi bilgi" arasındaki fark üzerinde durulduğu. Veri miktarının artmasının kenti otomatik olarak daha iyi açıkladığı anlamına gelmediği, verinin nereden geldiği, hangi soruya cevap verdiği ve hangi ilişkileri görünmez kıldığı sorgulanmadığında asıl meselenin gözden kaçabileceği vurgulandı. Toplu taşıma haritaları, emlak verileri ve mekansal sınıflandırmalar üzerinden, teknik olarak düzenli görünen sistemlerin gündelik yaşamın çelişkilerini gizleyebileceği tartışıldı.

Kent sosyolojisinin modernleşme, gecekondu, enformel ekonomi ve küresel kent tartışmalarıyla geçirdiği dönüşüm, sınıf ilişkileri ve emeğin yeniden üretimi bağlamında ele alındı. Kentsel sorunların yalnızca belediye veya devlet üzerinden değil; sermaye, iş dünyası, yerel aktörler, işçiler, gençler, öğrenciler ve göçmenler gibi çok sayıda aktör arasındaki ilişkiler üzerinden okunması gerektiği belirtildi.

Katılımcı soruları ulaşım, kent merkezlerinin pahalılaşması, çalışanların çeperlere itilmesi, göç, kentsel dönüşüm ve sürdürülebilir büyüme etrafında yoğunlaştı. Tartışmalar, mekânın hem toplumsal çelişkileri görünür kılan hem de zaman zaman onları örten bir yapı olduğu fikri etrafında birleşti.

Veriden Politikaya: İstanbul Nasıl Okunur?

Can Aydın İPA, **Evren Müftüler** İPA, **Dr. Nazlı Bülay Doğan** İPA

Günün ikinci ana oturumunda İPA'nın farklı çalışma alanları üzerinden verinin yerel politika ve planlama süreçlerine nasıl taşındığı ele alındı. Demografik, sosyoekonomik ve mekansal verilerin karar destek sistemlerinde birlikte kullanılmasına ilişkin örnekler paylaştı. Yaş, hane yapısı, gelir, eğitim, yeşil alan, sokak ve bina verileri gibi farklı göstergelerin coğrafi bilgi sistemleriyle eşleştirilmesinin ihtiyaçların mekansal dağılımını görünür kıldığı aktarıldı.

Can Aydın, veriye dayalı karar destek sistemini, farklı kaynaklardan gelen verileri birleştirerek nesnel ve tutarlı karar almayı destekleyen bir araç olarak tanımladı. Bunun temel katkısının, bulguları sezgiden ampirik zemine taşıması olduğunu vurguladı ve süreci "veri tabanı → veri işleme ve analiz → çıktı" akışıyla anlattı. Veri kaynaklarını, kurumun kendi tasarladığı anket ve saha çalışmalarından oluşan birincil kaynaklar ile TÜİK gibi kurumların tüm nüfusu kapsayan istatistiklerinden oluşan ikincil kaynaklar olarak ayırdı. Kullandıkları dört analiz türünü tanıttı: mekansal dağılım, erişilebilirlik, önceliklendirme ve etki analizi. Yöntemi somut örneklerle anlattı. Sosyal tesis ve kreş yer seçiminde farklı değişkenleri birleştiren bileşik endeksleri, kütüphane yer seçimi analizini ve bunu izleyen üyelik artışını paylaştı. Son olarak "dolaylı göstergeler" başlığı altında patika izleri, ATM ve seyyar satıcı yoğunluğu, Google Maps popüler saatler verisi gibi alternatif okuma biçimlerine değindi.

Evren Müftüler, planlamada asıl meselenin elde hangi verinin olduğu değil, farklı verilerin hangi sorulara yanıt vermek üzere birlikte ele alındığı olduğunu belirterek başladı. Kentin üst ölçekli arazi kullanım kararlarını belirleyen İstanbul Çevre Düzeni Planı çerçevesinde; arazi kullanımı, doğal kaynaklar, konut, ulaşım, lojistik, teknik altyapı ve kültürel miras gibi farklı sektörel başlıkların nasıl bir araya getirildiğini ve birbirleriyle nasıl ilişkilendirildiğini aktardı. Çalışmayı yönlendiren soruları, İstanbul'un nerede yoğunlaştığı ve nasıl değiştiği ile sorun ve potansiyellerin nerelerde kümelendiği biçiminde tanımladı. Analiz sürecinin "tema → alt tema → araştırma sorusu → gösterge → analiz paftası" zinciriyle kurgulandığını anlattı ve bu yaklaşımı konut erişilebilirliğinden ortalama kira maliyetlerine uzanan bir örnek üzerinden somutlaştırdı. İdari, istatistiksel, coğrafi, uzaktan algılama, hareketlilik ve nitel verilerin bir araya getirildiği çalışmada, çok sayıda kurumdan elde edilen farklı ölçek ve formatlardaki verilerin ortak bir yapıda toplanması ve analiz edilebilir hale getirilmesi sürecine değindi. Verilerin ortaklaştırılması için tema, kaynak kurum, güncellik, coğrafi kapsam, mekânsal çözünürlük, format, güvenilirlik, güncelleme sıklığı ve kullanım amacından oluşan dokuz ölçütlü bir standart geliştirdiklerini aktardı. Kurulan etkileşimli panelleri ve Plan 2050 Veri Kataloğu'nu tanıttıktan sonra, makroformun dönemsel değişimi, arazi kullanımı, kira fiyatlarındaki değişim ve raylı sistem erişilebilirliği gibi örnek analiz paftaları üzerinden verinin planlama sürecinde nasıl kullanılabileceğini göstererek sunumunu tamamladı.

İstanbul Planlama Ajansı koordinasyonunda yürütülen İstanbul Vizyon 2050 süreci **Dr. Nazlı Bülay Doğan** tarafından ele alındı. Kentin 2050 yılına uzanan uzun vadeli stratejisini katılımcı yöntemlerle belirlemeyi amaçlayan süreç üzerinden, uzun vadeli planlamada katılımın ve farklı paydaşların sürece dahil edilmesinin önemi aktarıldı. Paydaş analizinin, kentte farklı ihtiyaç ve beklentilere sahip grupların belirlenmesi ve planlama sürecinde temsil edilmesi açısından taşıdığı rol üzerinde duruldu. İklim krizi, afet riskleri, demografik dönüşüm ve olası göç hareketleri gibi kentin geleceğini etkileyebilecek belirsizliklerin uzun vadeli planlamada nasıl ele alınabileceği tartışıldı. Bu doğrultuda stratejik planlamanın yalnızca mevcut koşullara değil, gelecekte ortaya çıkabilecek değişimlere ve farklı senaryolara da yanıt verebilecek bir yaklaşımla ele alınması gerektiği vurgulandı. Kentin gelecek tahayyülünün yalnızca uzmanlar ve karar vericiler tarafından belirlenmemesi gerektiği; gençlerin, çocukların, sivil toplumun, özel sektörün ve farklı toplumsal grupların planlama süreçlerine ve kentin geleceğine ilişkin kararların oluşturulmasına dahil edilmesinin önemi üzerinde duruldu.

Atölye: Eksik Veri Avına Çık, İlçenin Hikayesini Yaz

Elif Menderes FNF, **Elif Yıldız Kızılca** İPA

İlk günün sonunda **Elif Menderes** ve **Elif Yıldız Kızılca** yürütücülüğünde, katılımcılar kurgusal bir ilçeye ait eksik veri seti üzerinde grup çalışması yaptı. Çalışma materyali, büyük bir metropolün çeperinde yer alan ve nüfusu artan kurgusal "Kavakdere" ilçesine aitti. Farklı idari kaynaklardan derlendiği belirtilen tabloda toplam nüfus, yaş grupları, hane büyüklüğü, işsizlik oranı, kadın istihdamı, üniversite mezunu oranı, sosyal destek alan hane payı, belediye kreşi ve kütüphane sayısı, park sayısı, kişi başına yeşil alan ve toplu taşıma durağına ortalama mesafe yer alıyordu. Göstergelerin farklı yıllara ait olması tablonun kendi içindeki bir başka tartışma konusuydu. Materyalin notunda da belirtildiği gibi amaç ilçeyi bütünüyle anlatmak değil, bu verilerden ne tür çıkarımlar yapıldığını ve hangi bilgilerin eksik kaldığını tartıştırmaktı.

Atölyenin bu çerçevesi doğrultusunda gruplardan, otuz dakika boyunca tek bir doğru cevap aramadan, verinin kendilerine ne düşündürdüğüne odaklanarak ilerlemeleri istendi. Soru seti kademeli olarak kurulmuştu: Önce bu verilere göre nasıl bir ilçe gördüklerini üç cümlede yazmaları, ardından en önemli ve şaşırtıcı üç göstergeyi seçmeleri, birlikte okunduğunda soru yaratan iki gösterge bularak "çelişki avı" yapmaları, neyin bilinmediğini ve hangi kırılımların eksik olduğunu tespit etmeleri istendi. Sonraki aşamalarda kendi hikâyelerinde hangi çıkarımın veriye, hangisinin varsayıma dayandığını ayırmaları, bu tabloya bakarak alınabilecek yanlış bir kamu politikası kararını tartışmaları ve son olarak tek bir yeni veri seti isteme hakları olsa neyi isteyeceklerini belirlemeleri beklendi. Her grup, çalışmanın sonunda üç dakikalık sunumlarla nasıl bir ilçe gördüğünü, en önemli eksiğin ne olduğunu ve neyi araştırmak isteyeceğini paylaştı.

Eksikliği en çok hissedilen başlıklar kadın istihdamı, yaş gruplarının dağılımı, sosyal yaşam, suç oranları, hizmetlerin mahalle içindeki dağılımı ve sosyal destek alan hanelerin özellikleri oldu. Atölyenin en öğretici çıktılarından biri, aynı sınırlı veri setinin farklı gruplar tarafından farklı biçimlerde yorumlanmasıydı. Bu farklılaşma, verinin tek başına bir sonuca işaret etmediğini; hangi göstergelerin birlikte okunduğunun, eksik bilgilerin ve yapılan varsayımların değerlendirmeyi doğrudan etkileyebildiğini ortaya koydu. Atölye, katılımcıların bir sonraki aşamada ele alınacak veri üretimi ve politika geliştirme süreçlerine geçmeden önce, mevcut verinin sınırlarını ve eksiklerini sorgulamalarına alan açtı.

2. GÜN

Veriyi Üretmek ve Politikaya Dönüştürmek

Türkiye'de Sosyal Veri Nasıl Üretiliyor?

Fatma Nur Akalın İPA

İlk gün verinin nasıl okunduğu ve eksik verinin çıkarımlar üzerindeki etkisi tartışılırken, ikinci günün ilk oturumunda **Fatma Nur Akalın** verinin nasıl üretildiğine, kimi temsil ettiğine ve karar süreçlerinde nasıl kullanıldığına odaklandı. Önümüze gelen bir sayının uzun bir karar sürecinin son ürünü olduğunu vurgulayan Akalın, bu süreci üretim, temsil, yorum ve kullanım olmak üzere dört aşamada ele aldı.

Oturum, İstanbul Barometresi'nin Temmuz 2026 sayısında yer alan "İstanbulluların %45,8'inin son bir yılda hiçbir kültür-sanat etkinliğine katılmadığı" bulgusu üzerinden başladı. Akalın, katılımcılara bu bulguya güvenebilmek için başka hangi bilgilere ihtiyaç duyacaklarını sorarak bir veriyi değerlendirebilmek için yalnızca sonuca değil, o sonucun nasıl üretildiğine de bakılması gerektiğini tartışmaya açtı. Türkiye'deki sosyal veri ekosistemini aktarırken idari kayıtların sisteme giren bilgiyi, araştırmaların ise kayıtlarda görünmeyen davranış ve algıları ortaya koyduğunu anlattı. Araştırma sürecinin soru formuyla değil, bir politika probleminden araştırma sorusuna uzanan bir süreçle başladığını, soru kurgusundan veri toplama ve temizlemeye kadar alınan kararların ortaya çıkan sonucu etkilediğini örneklerle gösterdi.

Verinin kimi ve ne ölçüde temsil ettiği ise oturumun bir diğer önemli tartışma başlığıydı. 758 kişiyle telefonla gerçekleştirilen kotalı bir araştırma üzerinden "İstanbullular" ifadesinin gerçekte kimi kapsadığı ele alındı. 1936 Literary Digest örneğiyle örneklem büyüklüğünün tek başına temsil güvencesi sağlamadığı gösterildi. Bulguların yorumlanmasında kullanılabilecek beş soruluk bir çerçeve, katılım engellerine ilişkin bir grafik üzerinden uygulandı. Son bölümde ise veriden doğrudan tek bir politika kararına ulaşmak yerine, aynı bulgunun farklı politika seçeneklerine ve yeni bilgi ihtiyaçlarına işaret edebileceği üzerinde duruldu. Oturum, mini araştırma tasarımı ve açık tartışmalarla katılımcıların ele alınan yaklaşımı uygulamasına olanak sağlayarak tamamlandı.

Yerel Yönetimler Sosyal Politikayı Nasıl Üretir?

Enif Yavuz Dipşar İBB Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı,
Yavuz Saltık İBB Daire Başkanı

Enif Yavuz Dipşar, sosyal politikayı insanların sosyal risklere karşı korunmasını, toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasını, haklara ve temel hizmetlere erişimin güçlendirilmesini ve refahın daha adil paylaşılmasını amaçlayan kamusal politika ve uygulamaların bütünü olarak tanımladı. Sosyal politikanın çok düzeyli yapısını ele alarak merkezi yönetimin mevzuat, standart, sosyal güvenlik ve yeniden dağıtım rolü ile yerel yönetimlerin gündelik yaşama yakınlığı ve yerel ihtiyaçlara yanıt üretme kapasitesi üzerinde durdu. "Kent ortalamalardan ibaret değildir" tespitinden hareketle, kent ortalamalarının farklı toplumsal grupların deneyimlerini görünmez kılabileceğini ve sosyal politikanın "kim, nerede ve hangi nedenle geride kalıyor?" sorusundan hareket etmesi gerektiğini vurguladı. Verinin tek başına yeterli olmadığını belirterek görünür ihtiyaçlar, kayıt altına alınan talepler ve görünmez ihtiyaçlar arasındaki farka dikkat çekti. Bazı ihtiyaçların ancak mahalle ölçeğinde kurulan temasla görünür hale gelebildiğini Mahalle Evleri üzerinden örneklendirdi ve yardım temelli yaklaşım ile hak temelli yaklaşım arasındaki ayrımı ele aldı.

İBB'nin sosyal politika yaklaşımını sosyal destekler, bakım politikaları, kadın politikaları, çocuk politikaları ve engellilik politikaları üzerinden aktardı. Yuvamız İstanbul ve Kısa Mola gibi örneklerle iyi tasarlanmış bir politikanın tek bir kişiye değil, o kişinin içinde bulunduğu bütün ilişki ağına etki ettiğini gösterdi; engellilik alanında asıl sorunun bireyin durumu değil kentin ne kadar erişilebilir olduğu olması gerektiğini vurguladı. Politika üretiminin ihtiyaç tespitinden

tasarım ve uygulamaya, izleme ve yeniden tasarlamaya uzanan bir süreç olduğunu; değerlendirmede yalnızca ulaşılan kişi sayısına değil, hizmetin yarattığı değişime ve kimlere ulaşılamadığına da bakılması gerektiğini belirtti.

Yavuz Saltık, sosyal politika dilindeki dönüşüm üzerinde durdu. "Yardım" ile "destek" arasındaki ilişkinin yalnızca terminolojik olmadığını, insan onurunu gözeten, güçlendirme odaklı ve eşit haklara erişimi hedefleyen bir yaklaşımın kurumsal işleyişe de yansıması gerektiğini vurguladı. Sosyal politikanın farklı daireler ve hizmet alanları arasında kesişen bir perspektifle yürütülmesinin önemini örneklerle aktardı. Bakım politikaları, çocuk ve gençlik hizmetleri, kadın politikaları, erişilebilirlik, ekonomik destek ve sosyal konut gibi alanların birbirinden bağımsız düşünülemeyeceğini belirtti. Kreşe erişim örneği üzerinden, tek bir hizmetin çocuk gelişimini desteklerken bakım yükünü azaltması ve kadınların çalışma hayatına katılımını desteklemesi gibi birden fazla alanda etki yaratabileceğini anlattı.

İki sunum birlikte, yerel sosyal politikanın yalnızca hizmet ve desteklerin sunulmasından ibaret olmadığını, ihtiyacın doğru tespit edilmesinden hizmete erişime, hak temelli yaklaşımdan farklı politika alanları arasındaki ilişkiye ve uygulamanın etkisinin izlenmesine uzanan bütüncül bir süreç olduğunu ortaya koydu. Böylece sosyal politika, kentteki farklı ihtiyaç ve eşitsizlikleri görünür kılan ve bu ihtiyaçlara birbiriyle ilişkili politika araçlarıyla yanıt üreten bir yerel yönetim alanı olarak ele alındı.

Atölye: İyi Bir Politika Önerisi Nasıl Yazılır?

Dr. Feyza Akınerdem

Dr. Feyza Akınerdem'in atölyesi, iyi bir politika önerisinin "çözüm fikri"nden önce doğru soruyla başladığı fikri etrafında şekillendi. Politika geliştirmenin çoğu zaman bir merak, rahatsızlık veya gözlemlenen bir ihtiyaçla başladığı ancak bu başlangıcın araştırma ve veriyle sınanması gerektiği belirtildi. Akınerdem, kendi derslerinden ve çalışmalarından örnekler paylaşarak katılımcıları karşılaştıkları sorunlara farklı açılardan bakmaya ve ilk bakışta ortaya çıkan açıklamaların ötesine geçmeye teşvik etti. Bir politika problemine ilişkin varsayımların sorgulanmasının ve aynı meselenin farklı grupların deneyimleri üzerinden yeniden düşünülmesinin önemini vurguladı.

Kentsel dönüşüm örneği üzerinden, bir mahallenin fiziksel yapısını değiştirmeden önce orada kimlerin yaşadığı, hane yapısının nasıl olduğu, insanların mahalleyle kurduğu sosyal bağlar, dönüşüme yönelik tutumları ve gündelik yaşamda hangi temel ihtiyaçlarla karşılaştıkları gibi soruların yanıtlanması gerektiği tartışıldı. Bu örnek üzerinden, aynı mekânsal müdahalenin farklı kişiler ve gruplar açısından farklı sonuçlar yaratabileceği ve politika tasarımında bu farklılıkların hesaba katılması gerektiği ele alındı.

Atölyenin ikinci bölümünde "uygulanabilirlik" kavramı merkeze alındı. Politika önerisinin hedef grubu, amaçları, kurumsal yetki alanı, olası maliyeti, uygulama kapasitesi, riskleri ve ölçülebilir sonuçlarının açıkça tarif edilmesi gerektiği ifade edildi. İyi bir önerinin aynı zamanda ikna edici, erişilebilir ve kurum içinde sürdürülebilir olması gerektiği vurgulandı. Böylece katılımcıların yalnızca "ne yapılmalı?" sorusuna değil, önerinin kim için, hangi ihtiyaçtan hareketle, hangi koşullarda ve nasıl uygulanabileceğine de odaklanmaları amaçlandı.

Atölye: Sorundan Politikaya

Elif Menderes FNF

Elif Menderes'in yürütücülüğünde gerçekleştirilen günün son atölyesinde, gruplara birer vaka dosyası ve çalışma kağıdı verilerek, kentsel bir meseleyi tanımlamaları ve belediyenin uygulayabileceği, gerekçesi ve başarı ölçütleri açık bir politika müdahalesi tasarlamaları istendi. Vakalar birbirinden farklı iki mahalle profili sunuyordu. "Yeniova", yeni konut projeleri ve göçle hızla büyüyen, genç ailelerin yoğunlaştığı; kreş kapasitesinin ihtiyacı karşılamadığı ve çocuk bakımının özellikle kadınların işe dönüşünü etkilediği bir mahalleydi. "Dereboyu" ise kayıtlarda yeşil alan bakımından güçlü görünmesine rağmen parkların mahalle içindeki dağılımı, kadınların akşam saatlerindeki kullanımı, aydınlatma ve erişilebilirlik açısından sorunlar barındırıyordu. Her iki vaka da kent ortalamalarının ardındaki farklı ihtiyaçları ve eşitsizlikleri görmeyi gerektiriyordu.

Gruplar, vakalardaki kanıtlar arasındaki ilişkileri değerlendirerek problemi tanımladı; etkilenen grupları ve eksik bilgileri belirledi. Ardından beklenen değişimi, belediyenin gerçekleştireceği müdahaleyi, ilgili birim ve paydaşları, gerekli kaynakları ve başarı göstergelerini içeren politika önerilerini geliştirdi. Böylece bir çözüm fikrinden uygulama ve ölçme aşamasına uzanan politika tasarım sürecini vaka üzerinden deneyimlediler.

Atölyenin önemli bir bölümünü "kısıt kartları" oluşturdu. Gruplar ilk önerilerini hazırladıktan sonra bütçe kesintisi, kısa sürede ölçülebilir sonuç üretme zorunluluğu, yeni tesis yapılamaması veya belediyenin yetki alanının sınırlı olması gibi yeni koşullarla karşılaştı. Bu koşullar doğrultusunda önerilerini tamamen değiştirmek yerine mevcut politikalarını kaynak, zaman, altyapı ve yetki sınırları içinde yeniden tasarlamaları istendi.

Çalışma, her grubun 2 dakikalık sunumlarla problemini, dayandığı kanıtları, önerdiği müdahaleyi ve başarıyı nasıl ölçeceğini aktarmasıyla tamamlandı. Atölye, politika tasarımının sabit bir çözüm üretmekten ziyade değişen koşullara uyum sağlayan, farklı aktörleri, kaynakları ve kısıtları hesaba katan bir süreç olduğunu ortaya koydu.

3. GÜN

Araştırmadan Sahaya

Kent Gündemi Raporları Nasıl Hazırlanıyor?

Özge Tekçe Demirkol İPA

Özge Tekçe Demirkol, Kent Gündemi Araştırmaları'nın güncel kentsel konuları farklı veri kaynakları ve paydaşların katkılarıyla ele alarak İstanbul'a özgü bulgular üreten bir araştırma serisi olduğunu anlattı. Çalışmalarda literatür taraması ve veri analizlerinin yanı sıra anket, odak grup ve derinlemesine görüşme gibi farklı yöntemlerin kullanıldığını; akademisyenler, uzmanlar ve İBB birimleriyle iş birlikleri yürütüldüğünü belirtti. Üretilen veri ve bulguların yerel yönetim aktörleri, araştırmacılar, sivil toplum ve kamuoyuyla paylaşılmasının serinin temel amaçlarından biri olduğunu aktardı.

Sunumun devamında kente dair bir araştırmanın nasıl kurgulandığı üzerinde durdu. Konu bulmakla araştırma konusu belirlemek arasındaki farka dikkat çekerek gündem, veri ve sahanın araştırma konusunu şekillendiren temel kaynaklar olduğunu belirtti. "Kentte neler oluyor?" sorusundan "neden ve nasıl oluyor?" sorusuna geçebilmek için araştırmanın mekânsal, zamansal, tematik ve aktörler bakımından sınırlandırılması gerektiğini örneklerle anlattı. Araştırma sürecini literatür, mevcut veri, saha, analiz ve sonuç aşamalarıyla özetlerken analizin işleyişini "veriden örüntüye, örüntüden bulguya, bulgudan argümana" şeklinde ifade etti.

Son bölümde Kent Gündemi Araştırmaları kapsamında yayımlanan çalışmalardan örnekler paylaşarak mekânsal, toplumsal ve sektörel konularda hazırlanan raporlarda kullanılan farklı araştırma yöntemlerini sundu. Planlama tarihi, kırsalda üretim, sanayi coğrafyası, iklim ve kentsel eşitsizlikler, gençlik, kadın ve çocuk güvenliği, çalışma hayatı, gibi farklı alanlardan örnekler üzerinden sözlü tarih, görüşme, odak grup, anket ve kurumsal verinin araştırma sorusuna göre nasıl bir arada kullanılabildiğini aktardı.

Sahada Kenti Okumak

Doç. Dr. Ceren Lordoğlu MSGSÜ

Ceren Lordoğlu, sahada araştırmacı olmanın her zaman öğretici ve konforlu bir deneyim olmadığını hatırlatarak başladı. Sahada karşılaşılan kimlik çatışmaları, bürokratik ve ideolojik engellerin araştırmanın yönünü etkileyebildiğini, ancak bu deneyimlerin nihai araştırma metnine çoğu zaman yansımadığını vurguladı. Yalnızca gözlem yapmanın ya da form doldurmanın bile sahada dikkat çekebileceğini; araştırmacının yalnızca kendi yaklaşımıyla değil, kendisinden önce aynı alanda çalışma yürüten kişilerin bıraktığı deneyimlerle de karşılandığını belirtti. Daha önce yaşanan olumsuz deneyimlerin araştırmacıya yönelik önyargı ve güvensizlik yaratabileceğini aktardı. Bu durumu, Erincik Edgü'nün mahalleye erişimde resmî izin belgelerinden çok mahalleliyle kurulan güven ilişkisinin belirleyici olduğunu anlattığı metin üzerinden örneklendirdi. Böylece sahaya erişimin yalnızca fiziksel olarak bir alana girmek değil, araştırmacı ile araştırılanlar arasında ilişki ve güven kurmayı gerektiren bir süreç olduğu üzerinde durdu.

Kuramsal çerçeveyi Malinowski, Geertz ve Van Maanen'in etnografi tanımları üzerinden kurdu ve Geertz'in "yoğun betimleme" kavramını ele aldı. Clifford ve Marcus üzerinden etnografinin yalnızca sahada toplanan veriden ibaret olmadığını, sahadaki parçalı deneyimin yazım aşamasında yeniden kurulduğunu aktardı. Haraway'in konumsal bilgi yaklaşımını ise "nereden bakıyoruz?" sorusuyla ilişkilendirerek araştırmacının kendi konumunun üretilen bilgiden bağımsız düşünülemeyeceğini vurguladı.

Uygulama bölümünde etnografik gözlem notunun bileşenlerini tanıttı ve katılımcılarla zayıftan güçlüye doğru sıralanan örnek gözlem notları üzerinde çalıştı. Bu örnekler üzerinden betimleme ile yorumun nasıl ayrıştırılacağını, doğrudan alıntı ve yerel ifadelerin nasıl kaydedileceğini ve gözlemcinin kendi tedirginliğini yöntemsel bir not olarak nasıl yazabileceğini gösterdi. Künye yazımı, betimleme-yorum ayrımı, yoğun betimleme, gözlemden sonraki 24 saat içinde not tutma ve düşünümsellik temel ilkeler olarak ele alındı.

Lordoğlu, sunumunu saha araştırmasının etik sınırlarıyla tamamladı. Mekânların damgalanmasından kaçınılması, isim ve adresleri açığa çıkarabilecek görsellerin kullanılmaması, yerel halkın araştırma sürecinden haberdar edilmesi, araştırmacının kimliğini gizlememesi ve zarar vermeme ilkesinin gözetilmesi gerektiğini vurguladı.

Saha Çalışmalarının Başlaması

Saha çalışmasına hazırlık kapsamında Elif Yıldız Kızılca ve Ceren Lordoğlu, katılımcılara sahada izlenecek yöntemi ve çalışma çerçevesini aktardı. Farklı temaları ve gözlem başlıklarını içeren kapsamlı bir gözlem formu üzerinden sahada nelere dikkat edileceği ve gözlemlerin nasıl kaydedileceği ele alındı. Ayrıca katılımcılarla kısa görüşmelerde kullanılmak üzere hazırlanan görüşme formları paylaşıldı ve saha sürecine ilişkin sorular üzerinden uygulamaya yönelik değerlendirmeler yapıldı.

Öğleden sonra gruplar belirlenen mahallelere dağılarak saha çalışmalarına başladı. Katılımcılardan belirledikleri bir tema üzerine yoğunlaşmaları, bununla birlikte toplumsal cinsiyet, engellilik ve göç gibi kesişen boyutları göz önünde bulundurmaları istendi. Mahallede kimlerin bulunduğu, kamusal alanın nasıl kullanıldığı, belediye tesislerine erişim, ulaşım, yerel ekonomi, sosyal yaşam ve günlük hareketlilik temel gözlem başlıkları arasında yer aldı.

Saha çalışmaları

Programın üçüncü gününün öğleden sonraki bölümü ile dördüncü günün öğleden önceki bölümünde, Küçükçekmece'de Cennet ve Kanarya, Bakırköy'de ise Şenlikköy ve Yeşilköy mahallelerinde gerçekleştirildi. Katılımcılar 4–6 kişilik dört gruba ayrılarak her grup için belirlenen mahallede, seçtikleri tema doğrultusunda gözlem ve kısa görüşmeler yürüttü.

Üçüncü gün öğleden sonra başlayan saha çalışmalarında gruplar, mahallelerin fiziksel ve sosyal yapısını gözlemleyerek belirledikleri temalara ilişkin ilk bulgularını ve saha notlarını oluşturdu. Kamusal alanların kimler tarafından ve nasıl kullanıldığı, farklı kullanıcı gruplarının mahalledeki görünürlüğü, yaya ve araç hareketliliği, ticari faaliyetler, sosyal yaşam ve hizmetlere erişim gibi unsurlar yerinde incelendi. Katılımcılar gözlemlerini hazırlanan formlar aracılığıyla kaydederken, kısa görüşmeler yoluyla mahallede yaşayan veya çalışan kişilerin deneyimlerini de çalışmalarına dahil etti.

Gruplar dördüncü gün öğleden önce aynı mahallelere yeniden giderek saha çalışmalarını sürdürdü ve önceki gün belirledikleri temalara ilişkin gözlem ve kısa görüşmelerini tamamladı. Aynı alanlarda iki farklı zaman diliminde bulunmak, mahallelerin gün içerisindeki değişimini de gözlemlemelerine olanak sağladı. Trafik ve yaya yoğunluğunun, ticari hareketliliğin, kamusal alan kullanımının ve mahallede bulunan farklı grupların günün saatlerine göre değişebildiğini gözlemlediler. Böylece saha çalışması yalnızca mahallede ne bulunduğunun tespit edilmesine değil, mekânın farklı zamanlarda kimler tarafından ve nasıl kullanıldığının değerlendirilmesine de imkân verdi.

İki güne yayılan saha sürecinin sonunda gruplar, gözlem notları ve kısa görüşmelerden elde ettikleri bilgileri bir araya getirerek çalıştıkları mahallelere ilişkin değerlendirmelerini oluşturdu. Bu çalışmalar, programın sonraki aşamasında geliştirilecek mahalle ölçeğindeki politika önerileri için saha temelli bir başlangıç noktası oluşturdu.

4. GÜN

Sahayı Stratejiyle Buluşturmak

Yerel Yönetimlerde Stratejik Politika Uygulamaları

Nihan Yücel İBB Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı

Nihan Yücel sunumuna İBB'nin kurumsal yapısını aktararak başladı. Stratejik yönetimi, kurumun gelecekte bulunmak istediği noktayı, varmak istediği hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için izlenecek yolu tanımlayan faaliyetlerin yönetimi olarak ele aldı. Uzun vadeli bakış, dış çevre odaklılık, proaktiflik ve kaynakların etkin kullanımını stratejik yönetimin başlıca özellikleri olarak sıraladı. Stratejik yönetim sürecini ise "Neredeyiz?", "Nereye ulaşmak istiyoruz?", "Nasıl ulaşabiliriz?" ve "Başarımızı nasıl takip ederiz?" soruları üzerinden dört aşamada anlattı.

İBB'nin stratejik yönetim döngüsünü "planla-uygula-kontrol et-önlem al" çevrimi üzerinden ele aldı. Bu kapsamda beş yıllık planlama, bir yıllık uygulama programları, üç aylık izleme ve raporlama ile iyileştirme aşamalarını aktardı. Stratejik planın 5018 sayılı Kanun ve Belediye Kanunu'na dayanan mevzuat çerçevesini açıkladı. 2025-2029 Stratejik Planı'nın hazırlık sürecini yerel seçimlerden meclis sunumuna uzanan bir takvim üzerinden anlattı ve sürecin katılımcılık boyutu üzerinde durdu. Paydaş analizinde afet ve risk yönetiminin bütün paydaş gruplarında öncelikli hizmet alanı, afet ve acil durumlara hazırlığın ise ortak sorun alanı olarak öne çıktığını paylaştı.

Sunumun ikinci yarısında planın yapı taşlarını ele aldı ve hedef belirlemede kullanılan sorgulama seti ile SMART ölçütünü aktardı. İBB'nin dokuz stratejik amacını, bu amaçlar altında belirlenen 48 hedef ve 237 göstergeyle birlikte tanıttı. Bu amaçlar dayanıklı şehir, sürdürülebilir hareketlilik, çevre ve enerji, ekonomik değer, kapsayıcı sosyal hizmet, sosyal yaşam, şehir mirası, finansal sürdürülebilirlik ve kurumsal gelişim başlıklarından oluşuyordu. Performans programının 649 faaliyet ve 341 milyar TL'lik harcamayı kapsadığını belirtti.

Stratejik planın uygulama ve izleme süreçlerine de değinen Yücel, stratejik plan, performans programı, yatırım ve hizmet programı, iç kontrol eylem planı ve kurumsal risk yönetiminin üçer aylık periyotlarla izlenerek yönetime raporlandığını aktardı. İyileştirme aşamasında 150 risk ve 226 aksiyondan oluşan stratejik risk yönetiminin yanı sıra süreç, kalite, veri ve paydaş yönetimi araçlarının kullanıldığını belirtti.

Atölye: Veri ve Sahayı Birlikte Okumak

Melek Özmüş İPA

Melek Özmüş, programın son atölyesinde saha notlarının nicel ve nitel verilerle birlikte, birbirini tamamlayacak ve sınayacak biçimde nasıl okunabileceğini ele aldı. Atölyede öncelikle temsil edilebilirlik sorunu tartışıldı. Sınırlı sayıda görüşmeye dayanan bulguların mahallenin bütününe istatistiksel olarak genellenemeyeceğini vurguladı. Bu nedenle bulguların hangi yöntemle üretildiğinin, örneğin derinlemesine görüşme ya da gözleme dayanıp dayanmadığının, raporlamada açıkça belirtilmesi gerektiğinin altını çizdi.

Ardından saha gözleminin zamansal bağlamı üzerinde durdu. Bir mahallenin günün farklı saatlerinde, hafta içi ve hafta sonunda ya da farklı mevsimlerde gözlemlenmesinin mekânın kullanımı ve gündelik ritimleri hakkında farklı sonuçlar üretebileceğini ifade etti. Bu nedenle tek bir zaman kesitine dayanan gözlemlerin bu sınırlılık gözetilerek yorumlanması gerektiğini belirtti.

Uygulama bölümünde katılımcılar kendi saha notlarını yeniden inceleyerek gözlem, yorum ve varsayım düzeylerini birbirinden ayrıştırdı. Betimleyici kayıt ile araştırmacının çıkarımı arasındaki sınır bulanıklaştığında bulguların güvenilirliğinin nasıl etkilenebileceğini kendi örnekleri üzerinden değerlendirdiler. Nitel ve nicel verilerin bir arada kullanımını deneyimlediler. Bu çalışma, katılımcıların son gün sunacakları politika önerilerini veri ve saha bulgularına dayandırarak gerekçelendirmelerine zemin hazırladı.

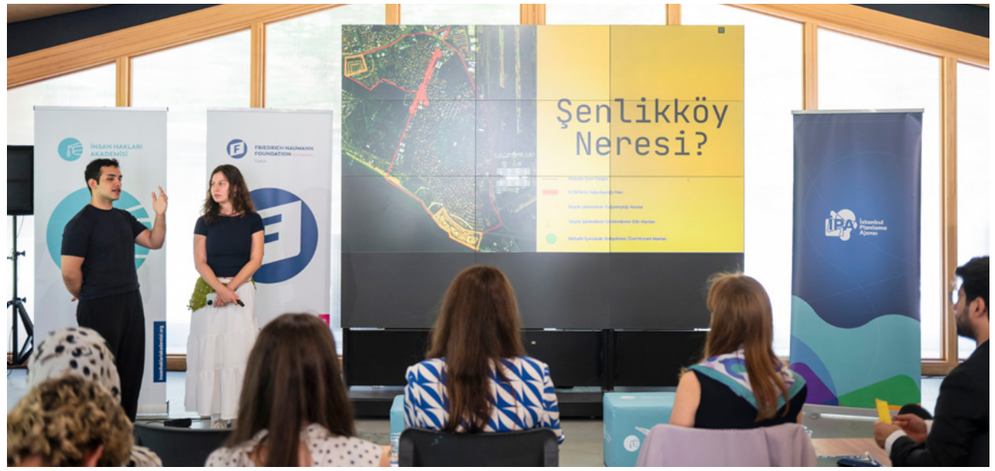
5. GÜN

Mahalleden Politika Önerisine

Çalışma Sunumları

Katılımcılar son günün ilk bölümünde grup çalışmalarını tamamladı ve seçtikleri mahalleler için sorun tanımı, hedef grup, saha bulguları, politika önerisi, uygulanabilirlik ve olası riskleri içeren sunumlar hazırladı. Dört grubun çalışmaları, aynı yöntem çerçevesinin farklı mahallelerde nasıl farklı politika öncelikleri ürettiğini ortaya koydu.

Grup 1-Şenlikköy: Yaya Güvenliği, Trafik ve Mahalle-AVM İlişkisi

Grup üyeleri: Ali Gürkan Yardımcıel, Aslı Serap Koçhan, Beyza Apçin, Şevval Sude Çeliker, Tuğçe Özçelik, Umut Işık Usluyer

Grup, çalışma alanı olan Şenlikköy Mahallesi'ni tanıtarak sunuma başladı. Mahalle sınırı içinde KOBİ'lerin yoğunlaştığı alanları, büyük işletmelerin kümelendiği bölgeleri ve bunların gözlemlenen etki alanlarını harita üzerinde işaretledi. Mevcut veriler mahallenin ortalama gelir düzeyinin yüksek, yeşil alana erişimin tam, kişi başına düşen yeşil alanın 4,45 m², afet direncinin düşük ve sosyal yaşamın orta düzeyde olduğunu gösteriyordu. Mahalle nüfusunun ise son beş yılda binde 5,36 oranında azaldığı görülüyordu.

Saha çalışmasını 26 ve 27 Ağustos 2026 tarihlerinde ikili gruplar halinde gözlem ve görüşme yoluyla yürüttüler. Gözlemlerini üç başlıkta topladılar: yerel ekonomide AVM ile mahalle arasındaki mekânsal ayrışma, gündelik yaşamda yüksek kira sorunu, kent hizmetlerinde ise kamusal alanların bakımı, ulaşım altyapısı ve trafik. Sahayı tanımlarken kaydettikleri ifadeler mahallenin ikili karakterini ortaya koyuyordu. Bir yanda huzur, sessizlik, yeşil alan ve "kasaba" hissi öne çıkarken diğer yanda çıkmaz sokaklar, kaldırımsızlık, yetersiz aydınlatma, hijyen sorunları ve trafik dikkat çekiyordu.

Grup, odak alan olarak ulaşım altyapısı ve trafik hizmetlerini seçti. Bu tercihte bölgedeki AVM'ler, spor kulübü tesisleri ve okulların yarattığı trafik yükü belirleyici oldu. Grup, yerleşik ve hareketli nüfus için ortak fayda sağlayacak, uygulanabilir bir mikro politika geliştirmeyi hedefledi. Politika önerileri, atıl yapıların mahalle dokusuna uygun otoparklara dönüştürülmesi, kaldırım işgallerinin sonlandırılması ve yaya altyapısının herkes için güvenli hale getirilmesi üzerine kuruldu.

Önerinin olası riskleri ve beklenen faydaları da sunum kapsamında değerlendirildi. Yetersiz atıl yapı stoku, hatalı parklanma alışkanlığının sürmesi ve kamulaştırma maliyetleri başlıca riskler arasında gösterildi. Bu risklere karşı sıkı denetim, fiziksel kaldırım bariyerleri ve sıfır toleranslı park yönetimi önerildi. Kesintisiz yaya erişimi, trafik akıcılığı, esnaf için ticari canlanma ve yaya güvenliğinde artış ise politikanın beklenen faydaları olarak sıralandı.

Grup 2-Yeşilköy: Kamusal Alan, Kent Hakkı ve Sosyal Yaşam

Grup üyeleri: Ali Attaran Kazancı, Alp Eren Zeybek, Elif Seda Babacan, Gözde Aydın, İclal İnkaya, Sevda Mert

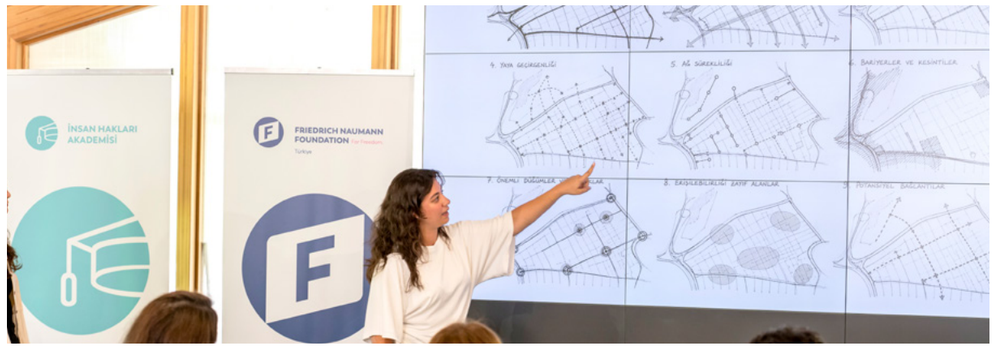
Grup, çalışmasını Bakırköy'ün Yeşilköy Mahallesi'nde yürüttü ve mahallenin yeşil alan yapısını Copernicus Urban Atlas verileri ile CBS kesişim analizine dayandırarak ortaya koydu. Çalışmanın çıkış noktasını, mevcut veriler ile saha gözlemleri arasındaki farklılık oluşturdu. Yeşilköy, İstanbul'un 745 mahallesi arasında gelir ve refah düzeyinde 12. sırada yer alırken sosyal yaşam ve kültürde 395. sıradaydı. Benzer bir farklılık ilçe ölçeğinde de görülüyordu. Mahalle, Bakırköy'ün 14 mahallesi arasında gelir düzeyinde birinci, sosyal yaşam ve kültürde ise 12. sırada yer alıyordu. Yüksek gelir düzeyine sahip bir mahallenin kamusal ve sosyal yaşam bakımından daha alt sıralarda yer alması, çalışmanın temel sorularından biri oldu.

Saha gözlemlerinde ücretsiz veya düşük maliyetli sosyalleşme alanlarının sınırlı olması, kullanımın belirli noktalarda yoğunlaşmasına karşın geniş yeşil alanların atıl kalması ve oturma, gölge ve tuvalet gibi temel imkânların tüketime bağlı olması öne çıktı. Kaldırım işgalleri, akşam saatlerinde aydınlatma ve güvenlik hissinin zayıflaması ile mahalle sakinleri ve dışarıdan gelen kullanıcılar arasındaki gerilim de saha bulguları arasında yer aldı. Grup, kamusal alan performansını bakım, erişilebilirlik, kapsayıcılık, sosyalleşme, konfor ve kullanım uyumu üzerinden değerlendirdi. Farklı kullanıcı gruplarının mekânsal dağılımını haritalandırarak kamusal alanın kimler tarafından ve nasıl kullanıldığını da inceledi.

Saha kapsamında farklı kullanıcılar ve yerel aktörlerle gerçekleştirilen görüşmeler, Yeşilköy'de tek bir kullanıcı deneyiminin bulunmadığını gösterdi. Aynı kamusal alanın yerleşikler için aidiyet ve sakinlik, günübirlik kullanıcılar için ise ücretsiz rekreasyon ve kent hakkı üzerinden farklı biçimlerde anlamlandırıldığı görüldü. Grup, odak sorusunu "Yeşilköy sahili kime, ne kadar açık?" biçiminde kurarak çalışmasını sosyal yaşam, güvenlik, eşitlik ve kent hakkı temaları etrafında topladı.

Politika önerileri, sahil hattı boyunca dağıtılan ve sökülebilir bileşenlerden oluşan bütüncül bir program etrafında şekillendi. Mobil Beltur, oturma ve gölge alanları, tuvalet ve çeşme, ağaçlandırma, açık hava sineması, oyun ve spor alanları, erişilebilir hat ve el emeği pazarı programın bileşenleri arasında yer aldı. Grubun belirlediği ortak ölçüt, her bileşenin tüketim şartı olmadan kullanılabilen bir bölümünün bulunmasıydı. Orta ve uzun vadede ise atıl bir yapının kültür merkezine dönüştürülmesi önerildi. Grup, politika sonrasında öngörülen performansı bakım, erişilebilirlik, kapsayıcılık, sosyalleşme, konfor ve kullanım uyumu başlıkları üzerinden yeniden değerlendirerek özellikle sosyalleşme, konfor ve erişilebilirlikte belirgin bir iyileşme beklediklerini ortaya koydu. Bununla birlikte farklı kullanıcı grupları arasındaki gerilimin yalnızca tasarımla tamamen çözülemeyeceğini belirtti. Çalışmanın amacı, sahili fiziksel olarak iyileştirmenin ötesinde ücretsiz kullanım olanaklarını çeşitlendirerek erişilebilir, kapsayıcı ve yıl boyunca kullanılabilen bir kamusal yaşam ağına dönüştürmek olarak tanımlandı.

Grup 3-Kanarya: Sosyal Politika, Erişilebilirlik ve Çocuk Odaklı Önceliklendirme

Grup üyeleri: Beril Sevinç, Hibettullah El Mustafa, Selim Akyoldaş, Türkan Şimal Özbek

Grup, Küçükçekmece'nin Kanarya Mahallesi'ni sosyal yaşam, eşitlik, güvenlik ve kent hakkı temaları ekseninde ele aldı. Çalışmada iki farklı veri kaynağını bir araya getirdiler. İBB ve İPA açık veri setleri, TÜİK göç verileri ve Yaşam Kalitesi Endeksi kümelerinden oluşan veri analizini, iki günlük saha gezisinde esnaf, muhtar ve diğer sakinlerle yapılan derinlemesine görüşmeler, gözlem notları ve fotoğraf kayıtlarıyla birlikte değerlendirdiler. Mahalle profili yüksek yoğunluklu ve genç bir yapı ortaya koyuyordu: yaklaşık 69 bin nüfus, kilometrekareye 48.694 kişi, 3,99 kişilik ortalama hane büyüklüğü, 30,37 ortanca yaş, 7,56 yıllık ortalama eğitim süresi (kadınlarda 6,93) ve yüzde 10'luk üniversite mezunu oranı.

Veriler mahallenin temel sorun alanlarını netleştiriyordu. Devlet okuluna ve yeşil alana 15 dakika yürüme mesafesinde erişim tam görünürken kişi başına aktif yeşil alan yalnızca 0,6 m² düzeyindeydi. 7,5 büyüklüğünde bir depremde 7.297 hanenin geçici barınma ihtiyacı doğacağı hesaplanmıştı. Konut fiyatları beş yılda satılık kategorisinde 8,49, kiralık kategorisinde 8,75 kat artmıştı. Göç tablosu ise mahallenin genç ve öğrenci nüfus için çekim noktası olduğunu, buna karşılık genç yetişkinlerin, ailelerin ve emekli kesimin net çıkış verdiğini gösteriyordu. Yaşam Kalitesi Endeksi'nde mahalle altıncı kümede, düşük gelir düzeyinde ve D sosyoekonomik statüde yer alıyor, afet direnci, demografi ve ekonomi temalarında en düşük kümeye düşüyordu.

SWOT analizinde güçlü yön olarak sokak ve kapı önü kullanımına dayanan canlı gündelik yaşamı, dayanışma ağlarını ve yerel örgütlenme pratiklerini, zayıf yön olarak ise nitelikli kamusal alan yetersizliğini, dar ve işgal edilen kaldırımları, evrensel erişilebilirlik eksikliğini ve yıkım-hafriyat alanlarının yarattığı güvenlik risklerini öne çıkardılar. Devam eden kentsel dönüşümü hem fırsat hem tehdit olarak konumlandırdılar. Sürecin kamusal alan ve sosyal altyapıyı da iyileştirecek biçimde ele alınması durumunda kazanım yaratabileceğini, yalnızca bina yenilemeye indirgenmesi halinde ise mevcut eşitsizlikleri derinleştirme riski taşıdığını vurguladılar. Problem ağıyla sorunları kamusal yaşama katılımın sınırlanması, sosyal yaşama eşitsiz katılım, güvenlik nedeniyle mekândan kaçınma ve gündelik yaşam kalitesindeki eşitsizlik başlıkları altında ilişkilendirdiler.

Politika önerilerini dört tema altında topladılar. Sosyal yaşam başlığında çok işlevli mahalle yaşam merkezi, bakım verenlerin ve yaşlıların gündüz alanları, gençlere yönelik ücretsiz mekânlar ve kadın el emeği pazarları önerildi. Eşitlik başlığında erişilebilir mahalle kreşleri, gündüz çocuk bakımı, kreşlerle bütünleşik güvenli oyun alanları, hissedilebilir yüzeyler ve rampalar yer aldı. Güvenlik kapsamında aydınlatmanın artırılması, korunaksız yıkım alanlarının hızla güvenli hale getirilmesi, riskli alanların haritalanması ve kurumlar arası koordinasyon öne çıktı. Kent hakkı başlığında ise kaldırım iyileştirmesi, işgal denetimi ve okul, kreş, sağlık merkezi ile sahil arasında güvenli güzergâhlar önerildi.

Önerileri kamusal yaşam ihtiyacı ile mekânsal uygulanabilirlik eksenlerinde bir müdahale önceliklendirme matrisine yerleştirerek birinci derece öncelikleri belirlediler ve sokak ölçeğindeki dönüşümü çizimlerle görselleştirdiler.

Grup 4-Cennet Mahallesi: Kentsel Dönüşüm Baskısı ve Üçüncü Mekanlar

Grup üyeleri: Mehmet Doğukan Daşdemir, Mustafa Can Bek, Nisanur Sürmeli, Rama Meral, Yağmur Barçın Firik

Grup, Küçükçekmece Cennet Mahallesi'nde yeşil alan yetersizliğini kamulaştırma temelli bir kamu politikası önerisiyle ele aldı. Sorunu, kişi başına düşen aktif yeşil alanın kentsel yaşam kalitesini destekleyecek düzeyin altında kalması olarak tanımladılar ve bunu İPA tarafından katılımcılarla paylaşılan veriler üzerinden somutlaştırdılar. Mahallede yeşil alana erişim oranı %100 olmasına karşın kişi başına düşen aktif yeşil alanın yalnızca 0,64 m² olması, erişim ile alanın yeterliliği arasındaki farkı ortaya koyuyordu. Mahalle, çevre endeksinde 100 üzerinden yalnızca 4,55 ile veri setinin en zayıf kümesinde yer alıyordu. Grup, mahalle profilini eğitim, gelir, afet direnci ve yaşam kalitesi endeksleriyle birlikte değerlendirerek ulaşımın en güçlü, çevre ve ekonominin ise en zayıf alanlar olduğunu ortaya koydu.

Saha çalışmaları kapsamında mahallenin farklı noktalarında gözlemler gerçekleştirdiler. İnceledikleri alanlardan biri olan Emekliler Lokali'nde, yetişkin kullanıcılar arasında kadınların oranının %19,6 ile referans bandının belirgin biçimde altında kaldığını tespit ettiler. Bu bulguyu değerlendirirken yararlandıkları Monte Carlo simülasyonunun da kadınların alandaki düşük temsiline işaret ettiğini belirttiler. Alanda oyun ekipmanı bulunmazken kaldırım kesintisiz olmakla birlikte rampa ve kot geçişi bulunmuyordu. Sahada gerçekleştirilen görüşmelerde emeklilerin gidecek başka yerlerinin olmaması, kadınların kamelyalara sıkışması ve şantiye tozunun gündelik yaşama sirayet etmesi öne çıkan konular arasında yer aldı.

Analizi nicelik, nitelik, erişim zinciri ve konfor açığı başlıklarında topladılar. Gehl ve UN-Habitat ölçütleriyle yaptıkları mekânsal kalite değerlendirmesi, mahalle verisiyle aynı yönü gösteriyordu. Koruma ve keyif bileşenleri en düşük puanları alırken erişim zinciri kadınlar ve hareket kısıtlı bireyler açısından kesintiye uğruyordu. Yaptıkları değerlendirmelerde ilave alan ihtiyacının da öne çıktığını belirttiler.

Politika önerilerini kademeli bir uygulama planına bağladılar. Kısa vadede bank hattı ve kamelya kümesi üzerinde sürekli gölge yapısı, orta vadede standartlara uygun eğimle rampa ve kot geçişi, uzun vadede ise kamulaştırma yoluyla ilave yeşil ve sosyal alan sağlanmasını önerdiler. Beklenen etkileri çevresel, sosyal, kamusal ve kentsel olmak üzere dört boyutta değerlendirdiler. Özellikle tüketim şartı olmayan kamusal kullanımın genişlemesi ile kadın ve çocukların alanı kullanımının artması üzerinde durdular.

Öneriye ilişkin riskleri de değerlendiren grup, konut değerlerindeki artışın kamulaştırma bedelini yükseltmesi, kamulaştırılacak alanın afet toplanma ve geçici barınma planlamasıyla çakışması, mevcut kullanıcıların alana bağımlılığı ve erişilebilirlik eksikliklerinin yeni alanda tekrarlanması ihtimallerini ele aldı. Bu risklere yönelik çözüm önerilerini de çalışmalarının bir parçası olarak sundular. Sunumu, önerinin mahalle verisi, standart temelli saha değerlendirmesi ve derinlemesine görüşmeler olmak üzere üç ayrı veri kaynağının ortak sonucuna dayandığını belirterek tamamladılar.

ORTAK DEĞERLENDİRME

Sunumlar, aynı kentin içinde yer alan mahallelerin ihtiyaçlarının ve politika önceliklerinin ne kadar farklılaşabildiğini gösterdi. Şenlikköy'de hareketlilik ve yaya güvenliği, Yeşilköy'de kamusal alanın kapsayıcılığı, Kanarya'da sosyal politika ve çocuk odaklı hizmetler, Cennet Mahallesi'nde ise yeşil alan, erişilebilirlik ve kamusal yaşam öne çıktı. Dört mahalle gelir düzeyi, nüfus yoğunluğu, yapı stoku ve sosyal profil bakımından birbirinden belirgin biçimde farklılaşsa da çalışmalar ortak bir noktaya işaret etti: Verilerde görünen durum ile sahadaki deneyim her zaman örtüşmüyordu.

Bu durum dört grubun çalışmalarında farklı biçimlerde görünür hale geldi. Şenlikköy'de yeşil alana erişim tamdı ancak gündelik yaşamı belirleyen mesele trafik ve kaldırım sürekliliğiydi. Yeşilköy gelir sıralamasında İstanbul'un ilk yirmisinde yer alırken sosyal yaşam ve kültür sıralamasında 745 mahalle arasında 395. sıradaydı. Kanarya'da yeşil alana on beş dakika yürüme mesafesinde erişim %100 görünürken kişi başına düşen aktif yeşil alan 0,6 m² ile sınırlıydı. Cennet Mahallesi'nde de erişim oranı %100 olmasına rağmen kişi başına düşen aktif yeşil alan 0,64 m² düzeyindeydi. Bu örnekler, program boyunca üzerinde durulan verinin tek başına değil, bağlamı ve saha bulgularıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği yaklaşımını somutlaştırdı. İlk gün Prof. Dr. Yıldırım Şentürk'ün "çok veri" ile "iyi bilgi" arasında kurduğu ayrım ve Enif Yavuz Dipşar'ın "kent ortalamalardan ibaret değildir" vurgusu, grup çalışmalarında da karşılık buldu.

Gruplar veri ile saha arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için farklı araçlara başvurdu ve bu çeşitlilik programın uygulamalı yanını görünür kıldı. Kanarya grubu açık veri setlerini derinlemesine görüşmeler ve problem ağıyla birleştirdi. Yeşilköy grubu kamusal alan performansını parametreler üzerinden değerlendirerek beklenti ile deneyim arasındaki farkı görselleştirdi. Cennet grubu standart temelli mekânsal kalite değerlendirmesini saha gözlemleri, görüşmeler ve farklı analizlerle destekledi. Şenlikköy grubu ise gözlem ve kısa görüşmelerden hareketle uygulanabilir bir mikro politika önerisine odaklandı. Farklı yöntemlerin kullanılması, aynı zamanda program boyunca ele alınan veri, saha ve politika geliştirme süreçlerinin grup çalışmalarında bir araya gelmesini sağladı.

Kesişen bir başka başlık toplumsal cinsiyet oldu. Saha çalışmalarında tek bir tema üzerine yoğunlaşmaları istenen gruplar, farklı temalardan yola çıkmalarına rağmen kadınların kamusal alan kullanımındaki kısıtlara farklı örnekler üzerinden temas etti. Yeşilköy'de akşam saatlerinde zayıflayan güvenlik hissi, Cennet Mahallesi'nde incelenen alandaki %19,6'lık kadın payı, Kanarya'da bakım yükü nedeniyle daralan hareket alanı bu örnekler arasında yer aldı. Erişilebilirlik de grupların çalışmalarında öne çıkan ortak başlıklardan biri oldu. Bebek arabası, tekerlekli sandalye ve hareket kısıtlılığı üzerinden ele alınan yaya erişimi ve sürekliliğine ilişkin sorunlar farklı mahallelerde tekrarlandı.

Uzman geri bildirimlerinde, politika önerilerinin yalnızca mevcut sorunlara odaklanmaması, mahallenin güçlü yönlerini, gelecekteki büyük projeleri, farklı kullanıcı gruplarını ve uygulanabilirlik koşullarını da hesaba katması gerektiği vurgulandı. Programın önceki aşamalarında bütçe, yetki ve zaman gibi kısıtlar üzerinden politika önerilerinin yeniden düşünülmüş olması, son gün sunumlarında uygulanabilirlik boyutunun da tartışılmasına katkı sağladı. Farklı meslek ve disiplinlerden gelen katılımcıların aynı sahayı farklı perspektiflerden değerlendirmesi, sorunların ve olası politika seçeneklerinin farklı boyutlarıyla ele alınmasını sağladı.

SONUÇLAR

Beş günlük Yaz Akademisi, kent politikası üretiminin doğrusal bir "sorun-çözüm" ilişkisine indirgenemeyeceğini gösterdi. Programın bütününde veri, saha ve politika birbirini besleyen üç temel bileşen olarak ele alındı. Katılımcılar mevcut verileri saha gözlemleriyle birlikte değerlendirdi, sahada ortaya çıkan ihtiyaçları farklı veri kaynaklarıyla ilişkilendirdi ve bu birikimden hareketle politika önerileri geliştirdi.

Akademinin ortak çıktılarından biri, tek bir veri kaynağının veya araştırma yönteminin kenti açıklamak için yeterli olmamasıydı. Resmî istatistiklerin, idari kayıtların, anketlerin, nitel görüşmelerin, haritaların ve saha gözlemlerinin birbirini tamamlayan araçlar olarak kullanılması gerektiği program boyunca farklı örnekler üzerinden ele alındı. İdari kayıtların sisteme giren bilgiyi, araştırmaların ise kayıtlarda görünmeyen davranış ve algıları ortaya çıkarabildiği, haritaların da kullanılan kategorilere ve toplulaştırma ölçeğine bağlı olarak farklı sonuçlar üretebildiği tartışıldı. Aynı zamanda eksik verinin de başlı başına bir bulgu olabileceği, neyin ölçülmediğinin ve kimlerin veride görünmediğinin politika tasarımında dikkate alınması gerektiği vurgulandı. İlk günün atölyesinde aynı sınırlı veri setinden farklı grupların farklı sonuçlara ulaşması, bu yaklaşımın somut örneklerinden birini oluşturdu.

Programın öne çıkan bir diğer çıktısı, iyi bir politika önerisinin yalnızca yaratıcı bir fikre değil, doğru tanımlanmış bir ihtiyaç ve uygulanabilir bir sürece dayanması gerektiğiydi. Hedef grubunun belirlenmesi, yetki alanının anlaşılması, bütçe ve kurumsal kapasitenin dikkate alınması, risklerin öngörülmesi, ölçülebilir göstergelerin oluşturulması ve uygulama sonrasında politikanın izlenerek yeniden tasarlanması temel bileşenler olarak ele alındı. Dördüncü gün aktarılan stratejik yönetim döngüsü, bu bileşenlerin kurumsal düzeyde nasıl ele alındığını gösterirken planlama, uygulama, izleme ve iyileştirme aşamalarının birbirine bağlı olması, politika geliştirmenin tek seferlik bir öneriden ziyade devam eden bir süreç olduğu yaklaşımını güçlendirdi.

İhtiyacın nasıl tanımlandığı da politika tasarımını doğrudan etkileyen başlıklardan biri olarak öne çıktı. Aynı gözlemin yardım temelli ya da hak temelli bir çerçevede ele alınması, geliştirilecek müdahalenin kapsamını ve yaklaşımını değiştirebiliyordu. Grup çalışmalarında da sorunların bireysel bir eksiklikten ziyade erişim, güvenlik veya kamusallık gibi daha geniş çerçeveler içinde ele alınabildiği görüldü. Bu yaklaşım, politika önerilerinin farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmesine olanak sağladı.

Saha çalışmaları, mahalle ölçeğinin önemini programın uygulamalı bölümünde daha görünür hale getirdi. İstanbul'un genel göstergeleri, aynı ilçede, hatta birbirine yakın mahallelerde dahi gündelik yaşamın nasıl farklılaştığını açıklamakta yetersiz kalabiliyordu. Mahalle ölçeğinde gerçekleştirilen gözlem ve görüşmeler, mevcut verilerin gündelik deneyimle birlikte değerlendirilmesine imkân sağlarken kısa süreli saha çalışmalarının sınırlarını da görünür kıldı. Birkaç saat içinde görülmeyen bir unsurun yok kabul edilemeyeceği, gözlemin yapıldığı zaman diliminin bulguyu biçimlendirdiği ve araştırmacının konumunun üretilen bilginin parçası olduğu, program boyunca ele alınan yöntemsel başlıklar arasında yer aldı ve grupların saha deneyimlerinde de karşılık buldu.

Yaz Akademisi'nin beş günlük akışı sonunda katılımcılar, veriyi yorumlamadan saha gözlemine, ihtiyaçları tanımlamadan politika önerisi geliştirmeye ve önerilerin uygulanabilirliğini değerlendirmeye uzanan süreci birlikte deneyimledi. Böylece program, kente ilişkin veriyi okumak ile bu veriden hareketle politika geliştirmek arasındaki süreci saha deneyimiyle bir araya getiren bütünlüklü bir çalışma olarak tamamlandı.

BİZ KİMİZ?

İstanbul Planlama Ajansı

İstanbul Planlama Ajansı, İstanbul'un bilimsel çalışmalar ışığında, farklı disiplinlerden uzman ve akademisyenlerin katkıları ve İstanbulluların katılımıyla planlanması için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak 2020 yılında kurulmuştur.

İPA, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sivil toplum, üniversiteler, uzmanlar, özel sektör, uluslararası kurumlar ve İstanbullular ile birlikte çalışan bir ortak akıl mekanizmasıdır. İstanbul'un güncel sorunlarını tespit eder, bu sorunların çözümüne yönelik veriye dayalı kısa, orta ve uzun vadeli strateji ve politika önerileri geliştirir.

Friedrich Naumann Vakfı

Özgürlük için Friedrich Naumann Vakfı, 1958'de kurulmuş olup, liberalizm ilkelerini temel alarak Almanya'da ve yurtdışında siyasi eğitimler sunmakta ve liberal değerler etrafında gelişen projeleri desteklemektedir.

FNF, 1991 senesinden beri Türkiye'de sivil toplum, akademi, ekonomi ve politika çevreleriyle ortaklarla aktif olarak çalışmaktadır. Türkiye, tarihi, kültürü, ekonomisi ve coğrafi konumu nedeniyle Almanya, Avrupa ve transatlantik iş birliği için büyük önem taşır. Bu yüzden FNF Türkiye, toplumdaki liberal değerleri teşvik etmek amacıyla liberal fikirlere sahip vatandaşlara ve kuruluşlara destek sağlar.

İnsan Hakları Akademisi

İnsan Hakları Akademisi, insan hakları kurslarını, kurumsal ve düzenli bir yapı haline getirmek için sivil toplum ve akademi dayanışması ile 2020 yılında kuruldu ve uzman isimlerden oluşan bir Danışma Kurulu oluşturuldu.

İHA'nın amacı lisans veya lisansüstü eğitim kapsamında eksik kalan insan hakları eğitimini çeşitli etkinliklerle gidermek, Türkiye'deki insan hakları bilgisinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak, çeşitli alanlarda çalışan ve insan hakları eğitimine ihtiyaç duyan bireylere insan hakları eğitimi sunmaktır.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İstanbul Planlama Ajansı

FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION For Freedom. Türkiye

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ